

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА

ЧЕТВРТО ОДЕЉЕЊЕ

ОДЛУКА О ДОПУШТЕНОСТИ

Представке број 60642/08

Емина АЛИШИЋ и други подносиоци представке

против Босне и Херцеговине, Хрватске, Србије, Словеније и Бивше Југословенске Републике
Македоније

Европски суд за људска права (Четврто одељење), 17. октобра 2011. године на заседању Већа у саставу:

Nicolas Bratza, *Председник*,

Lech Garlicki,

Nina Vajić,

Voštjan M. Zupančič,

Ljiljana Mijović,

Dragoљub Popović,

Mirjana Lazarova Traјkоvska, *судије*,

и Lawrence Early, *Секретар одељења*,

У вези са горе наведеном представком која је поднета 30. јула 2005. године,

У вези са запажањима које су поднеле странке,

После већања, доноси следећу одлуку:

ЧИЊЕНИЦЕ

1. Подносиоци представке, гђа Емина Алишић, г. Азиз Саџак и г. Сакиб Шахдановић су држављани Босне и Херцеговине рођени 1976. године, 1949. године, односно 1952. године, а живе у Немачкој. Прва подносиатељка представке је и држављанка Немачке. Пред Судом их је заступао г. Б. Мујџин. Владе Босне и Херцеговине, Хрватске, Србије, Словеније и Бивше Југословенске Републике Македоније (у даљем тексту: „Владе“) заступали су њихови заступници, гђа М. Мијић, гђа Ш. Стажник, г. С. Царић, гђа Н. Пинтар Госенца и гђа Р. Лазаревска Геровска.

А. Околности предмета

2. Чињенице предмета, како су их странке изнеле, могу се сумирати како следи.

3. Пре распада Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (у даљем тексту: „СФРЈ“), гђа Алишић и г. Саџак су уложили девизе код Љубљанске банке Сарајево, а г. Шахдановић код Тузланске филијале Инвестбанке. Испоставило се да је салдо на њиховим рачунима 4.715,56 немачких марака (ДЕМ), ДЕМ 129.874,30, односно ДЕМ 63.880,44. г. Шахдановић такође има 73 У.С. долара (УСД) и 4 аустријска шилинга на свом рачуну.

Б. Релевантно домаће право и пракса

1. СФРЈ

4. До економских реформи 1989/90. године, систем комерцијалних банака састојао се од основних банака и удружених банака. Основне банке су по правилу оснивала и контролисана друштвена предузећа¹ базирана у истом региону (наиме, у једној од република – Босни и Херцеговини, Хрватској, Македонији, Црној Гори, Србији и Словенији – или аутономним покрајинама – Косову и Војводини). Оснивачи Љубљанске банке Сарајево, централе у Босни и Херцеговини, била су друштвена предузећа из Босне и Херцеговине, њих шеснаест (као што су Енергоинвест Сарајево, Горење Бира Бихаћ, Шипад Сарајево, Велепромет Високо, Ђуро Салај Мостар) и Памучни комбинат Врање из Србије. Најмање две основне банке су могле формирати једну удружену банку, задржавши свој посебан правни субјективитет. На пример, 1978. године, Љубљанска банка Сарајево, Љубљанска банка Загреб, Љубљанска банка Скопје и један број основних банака формирали су удружену банку - Љубљанску банку Љубљана. Слично томе, 1978. године Инвестбанка и неколико других основних банака формирали су Београдску удружену банку Београд. У СФРЈ је било више од 150 основних и 9 удружених банака (Југобанка Београд, Београдска удружена банка Београд, Војвођанска банка Нови Сад, Косовска банка Приштина, Удружена банка Хрватске Загреб, Љубљанска банка Љубљана, Привредна банка Сарајево, Стопанска банка Скопје и Инвестициона банка Титоград).

5. Пошто је имала велике потребе за чврстом валутом, СФРЈ је привукла своје бивше држављане и друге грађане да девизе улажу код банака у СФРЈ. На та улагања добијале су се високе камате (годишња каматна стопа често је прелазила 10%). Штавише, за њих је гарантовала држава (видети, на пример, члан 14(3) Закона о девизном пословању из 1985. године² и члан 76(1) Закона о банкама и другим финансијским организацијама из 1989. године³). Гаранција државе би била активирана у случају стечаја или „очигледне инсолвентности“ неке банке на захтев те банке (видети члан 18. Закона о банкама и другим финансијским организацијама из 1989. године⁴ и релевантна подзаконска акта⁵). Ниједна од банака које се разматрају у предметном случају није поднела тај захтев. Треба нагласити да штедише нису могле самостално тражити активирање гаранције.

6. Почев од средине седамдесетих година прошлог века, комерцијалне банке су претрпеле губитке у девизама због амортизације девизног курса динара. СФРЈ је због тога увела систем за „поновно улагање“ девиза, чиме је комерцијалним банкама омогућено да девизну штедњу грађана пренесу Народној банци Југославије (у даљем тексту: „НБЈ“), која је преузела девизни ризик (видети члан 51(2) Закона о девизном пословању из 1977. године⁶). Иако је овај систем био факултативан, комерцијалне банке нису имале другу могућност пошто им није било дозвољено да одржавају девизне рачуне код страних банака, што је било неопходно за плаћања у иностранству, а није им било ни дозвољено да одобравају зајмове у девизама. Практично су све девизе због тога биле поново уложене код НБЈ. Треба нагласити да је то поновно улагање било, по правилу, само трансакција у хартијама: комерцијалне банке су заправо пренеле НБЈ мање од УСД 2 милијарде, али су њихова потраживања од НБЈ на основу

¹ Концепт „друштвеног власништва“, иако постоји и у другим земљама, био је посебно веома развијен у СФРЈ. За више информација, видети Медјад, „Судбина југословенског модела: Случај против правне усаглашености“, Амерички гласник о корпоративном праву 52/1 (2004), стр. 287-319.

² Закон о девизном пословању, „Службени лист СФРЈ“, бр. 66/85, 13/86, 71/86, 2/87, 3/88, 59/88, 85/89, 27/90, 82/90 и 22/91.

³ Закон о банкама и другим финансијским организацијама, „Службени лист СФРЈ“, бр. 10/89, 40/89, 87/89, 18/90, 72/90 и 79/90.

⁴ Закон о санацији, стечају и ликвидацији банака и других финансијских организација, „Службени лист СФРЈ“, бр. 84/89 и 63/90.

⁵ Одлука о начину извршавања обавеза Федерације по основу јемства за девизе на девизним рачунима и девизним штедним уложима грађана, грађанских правних лица и страних физичких лица, „Службени лист СФРЈ“, број 27/90.

⁶ Закон о девизном пословању и кредитним односима, „Службени лист СФРЈ“, бр. 15/77, 61/82, 77/82, 34/83, 70/83 и 71/84.

тог плана износила УСД 12 милијарди (видети *Kovačić и други против Словеније* [ВВ], бр. 44574/98, 45133/98 и 48316/99, ст. 36 и 39, ЕЦХР 2008-...; видети такође одлуку АП 164/04 Уставног суда Босне и Херцеговине од 1. априла 2006. године, став 53.).

7. Комерцијалне банке које су желеле да учествују у плану поновног улагања морале су да потпишу споразуме са националним банкама у својим територијалним јединицама (на пример, Инвестбанка са седиштем у Србији, имала је такав споразум са Народном банком Србије). Према тим споразумима, комерцијалне банке су морале да пренесу све новопримљене девизе НБЈ. Прво је Љубљанска банка Сарајево извршила такве преносе преко Љубљанске банке Љубљана (у складу са споразумом из 1981. године између Народне банке Босне и Херцеговине и Љубљанске банке Сарајево). Касније је она такве преносе вршила директно (у складу са споразумом из 1986. године између истих странака). Банке су добијале зајмове у динарима (у почетку бескаматне) на име вредности пренетих девиза. Тако добијене динаре су комерцијалне банке затим употребљавале за одобравање кредита, по каматним стопама испод стопе инфлације, својим оснивачима и централама других друштвених предузећа, по правилу, у истој територијалној јединици (на пример, у случају Љубљанске банке Сарајево, такви кредити су одобрени Полиетиленки Бихаћ, Горење Бира Бихаћ, Шипад Шатор Гламоч, Билећанка Билећа, УПИ Сарајево, Соко Комерц Мостар, Руди Чајавец Бања Лука, Велепроммет Високо итд.).

8. У складу са Законом о облигационим односима из 1978. године⁷, штедише су имале право да подигну своје улоге у сваком тренутку, заједно са доспелом каматом, код комерцијалних банака (видети члан 1035 и 1045. тог Закона). Када је штедиша чије су девизе биле поново уложене код НБЈ желео да подигне девизе са свог рачуна код неке комерцијалне банке, та комерцијална банка би повукла исти износ девиза од НБЈ и истовремено исплатила исти износ у динарима који је заправо добила када је поново уложила девизе тог лица. С обзиром на инфлацију, износ који би комерцијалне банке надокнађивале био је занемарив.

9. Систем поновног улагања средстава је завршен 1988. године (на основу члана 103 Закона о девизном пословању из 1985. године, и допуне од 15. октобра 1988. године). Банке су имале дозволу да код страних банака отварају девизне рачуне. Љубљанска банка Сарајево, као и друге банке, искористила је ту прилику и депоновала укупно УСД 13.5 милиона код страних банака у иностранству у периоду од октобра 1988. године до децембра 1989. године.

10. У оквиру реформи из 1989/90. године, СФРЈ је укинула горе описани систем основних и удружених банака. Ова промена у банкарским прописима омогућила је неким основним банкама да се одлуче за независан статус, а друге основне банке су постале филијале (без правног субјективитета) бивших удружених банака којима су раније припадале. Љубљанска банка Сарајево је тако 1. јануара 1990. године постала филијала (без посебног правног субјективитета) Љубљанске банке Љубљана, а ова друга је преузела права, средства и обавезе прве банке. Супротно томе, Инвестбанка је постала независна банка са централом у Србији и једним бројем филијала у Босни и Херцеговини (укључујући и Тузланску филијалу код које је г. Шахдановић имао рачуне). Штавише, проглашена је конвертабилност динара, а НБЈ је утврдила веома повољне девизне курсеве. То је довело до масовног повлачења девиза из комерцијалних банака. СФРЈ је због увела хитне мере ограничивши подизање великих износа девизних улога (видети члан 71. Закона о девизном пословању из 1985. године и допуну из децембра 1990. године, који предвиђа да почев од 22. децембра 1990. године штедише могу да користе своје улоге за плаћање увезене робе или услуга за своје потребе или потребе блиских рођака, да купују обвезнице у девизама, да дају тестаментарне поклоне у научне и хуманитарне сврхе, или да плаћају животно осигурање код локалних осигуравајућих друштава - раније, штедише су могле користити своје улоге и за плаћање робе и услуга у иностранству; видети такође члан 3. одлуке Владе

⁷ Закон о облигационим односима, „Службени лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89.

СФРЈ из априла 1991. године, која је била на снази до 8. фебруара 1992. године, и члан 17в одлуке НБЈ из јануара 1991. године, коју је Уставни суд СФРЈ прогласио неуставном 22. априла 1992. године, којом се ограничава износ који су штедише могле да повуку или користе за горе наведене сврхе на ДЕМ 500 из једног пута, а највише ДЕМ 1.000 месечно⁸). Изгледа, међутим, да горе наведено ограничење није важило за грађане СФРЈ који живе у иностранству, као што су подносиоци представке у овом предмету (видети чл. 8(6) и 17 горе наведене одлуке НБЈ од 17. јануара 1991. године).

11. СФРЈ се распала 1991/92. године: датуми сукцесије су 8. октобар 1991. године за Хрватску и Словенију, 17. новембар 1991. године за Бившу Југословенску Републику Македонију, 6. март 1992. године за Босну и Херцеговину и 27. април 1992. године за Савезну Републику Југославију⁹ (видети Мишљење број 11 Арбитражне комисије Међународне конференције о бившој Југославији – „Бадинтерова комисија“¹⁰).

12. У свим државама правним следбеницама, девизе депоноване пре распада СФРЈ се заједнички зову „стара“ девизна штедња.

2. Босна и Херцеговина

(а) Право и пракса у вези са „старом“ девизном штедњом уопштено

13. Босна и Херцеговина је 1992. године преузела законску гаранцију за „стару“ девизну штедњу од СФРЈ (видети члан 6. Закона о примени законодавства СФРЈ из 1992. године¹¹). Према Народној банци Босне и Херцеговине, гаранција је покривала „стару“ девизну штедњу само код домаћих банака (видети њен извештај 63/94 од 8. августа 1994. године¹²).

14. Иако је за време рата сва „стара“ девизна штедња остала замрзнута, подизање новца су била изузетно дозвољена из хуманитарних разлога и у неким другим посебним случајевима (сходно одлукама Председништва Републике Босне и Херцеговине из фебруара 1993. године¹³, Народне банке Републике Српске из јуна 1993. године¹⁴ и Парламента Републике Босне и Херцеговине из марта 1995. године¹⁵, и допуну из јуна 1995. године).

15. После рата 1992-95, сваки ентитет (Федерација Босне и Херцеговине – „ФБХ“ – и Република Српска) донео је своје сопствене законе о „старој“ девизној штедњи. У овом случају релевантно је само законодавство ФБХ, с обзиром да се предметне филијале налазе у том ентитету. ФБХ је 1997.

⁸ Одлука о начину на који овлашћене банке извршавају налоге за плаћање домаћих физичких лица девизама са њихових девизних рачуна и девизних штедних улога, „Службени лист СФРЈ“, бр. 28/91, 34/91, 64/91 и 9/92, и Одлука о начину вођења девизног рачуна и девизног штедног улога домаћег и страног физичког лица, „Службени лист СФРЈ“, бр. 6/91, 30/91 и 25/92.

⁹ Србија је постала правни следбеник Савезне Републике Југославије 2006. године.

¹⁰ Арбитражну комисију Међународне конференције о бившој Југославији основала је Европска комисија и њене државе чланице у августу 1991. године. Она је предала петнаест мишљења о правним питањима која произлазе из распада СФРЈ (видети Извештаје о међународном праву 92(1993), стр. 162-208, и 96(1994), стр. 719-37).

¹¹ Уредба са законском снагом о преузимању и примењивању савезних закона који се у Босни и Херцеговини примењују као републички закон, „Службени гласник Републике Босне и Херцеговине“, број 2/92.

¹² Органи Босне и Херцеговине су доставили Суду копију овог Закона.

¹³ Одлука о условима и начину исплата динара по основу дефинитивне продаје девизне штедње домаћих физичких лица и коришћењу девиза са девизних рачуна и девизних штедних улога домаћих физичких лица за потребе лијечења и плаћања школарине у иностранству, „Службени гласник Републике Босне и Херцеговине“, број 4/93.

¹⁴ Одлука о условима и начину давања краткорочних кредита банкама по основу дефинитивне продаје депоноване девизне штедње грађана и ефективно продатих девиза од стране грађана, „Службени гласник Републике Српске“, бр. 10/93 и 2/94.

¹⁵ Одлука о циљевима и задацима монетарно-кредитне политике у 1995. години, „Службени гласник Републике Босне и Херцеговине“, број 11/95 и 19/95.

године преузела одговорност за „стару“ девизну штедњу и банкама и филијалама које се налазе на њеној територији (видети члан 3 став 1 Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана из 1997. године¹⁶ и Уредбу о остваривању права лица која немају пребивалиште из 1999. године¹⁷). Та штедња је остала замрзнута, али се могла користити за откуп државних станова и предузећа под одређеним условима (видети члан 18. Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана из 1997. године, и измену од августа 2004. године).

16. ФБХ је 2004. године усвојила ново законодавство. Она се обавезала да ће исплатити „стару“ девизну штедњу у домаћим банкама у том ентитету, без обзира на држављанство предметног улагача. Њена обавеза за ту штедњу у локалним филијалама Љубљанске банке Љубљана и Инвестбанке била је изричито искључена (видети члан 9(2) Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњих обавеза из 2004. године¹⁸).

17. Обавеза за „стару“ девизну штедњу у домаћим банкама прешла је 2006. године са ентитета на државу. Обавеза за ту штедњу у локалним филијалама Љубљанске банке Љубљана и Инвестбанке била је опет искључена, али држава мора помоћи штедишама ових филијала да добију исплату „старе“ девизне штедње од Словеније, односно Србије (члан 2. Закона о старој девизној штедњи из 2006. године¹⁹).

(б) Статус Сарајевске филијале Љубљанске банке Љубљана

18. Као што је наведено у горњем тексту, у јануару 1990. године Љубљанска банка Сарајево постала је филијала Љубљанске банке Љубљана која је касније преузела права, средства и обавезе претходне банке. Према Регистру предузећа, Сарајевска филијала поступала је у име и за рачун родитељске банке.

19. Домаћа банка, Љубљанске банке Сарајево основана је 1993. године. Она је преузела одговорност Љубљанске банке Љубљана за „стару“ девизну штедњу у Сарајевској филијали и односна потраживања од НБЈ. Народна банка Босне и Херцеговине је 1994. године извршила преглед и констатовала многе недостатке. Пре свега, њено руководство није било прописно именовано и није било јасно ко су акционари. Народна банка је због тога именовала директора Љубљанске банке Сарајево. Друго, као домаћа банка, Љубљанске банке Сарајево није могла преузети одговорност за стране банке за девизну штедњу, пошто би то могло наметнути нове финансијске обавезе за државу („стара“ девизна штедња у Сарајевској филијали стране Љубљанске банке Љубљана постала би обавеза домаће банке и, због саме те чињенице, покривале би је домаће гаранције за ту врсту штедње). Народна банка је наложила да завршни биланс за Сарајевску филијалу Љубљанске банке Љубљана буде 31. марта 1992. године, да буде хитно урађен и да се дефинишу њени односи са централом. То међутим није учињено. Љубљанска банка Сарајево и домаћи органи наставили су да поступају као да је та банка заиста правни следбеник Сарајевске филијале Љубљанске банке Љубљана: Љубљанска банка Сарајево управљала је штедњом штедиша те филијале и дозвољавала подизање новца са рачуна у тој филијали на хуманитарном основу; слично томе, штедише Сарајевске филијале користиле су своју штедњу у процесу приватизације у складу са Законом о решавању потраживања из 1997. године у ФБХ (као што је потврдила Агенција за приватизацију ФБХ у допису Амбасади Словеније у Сарајеву од 26. јула 2006. године²⁰).

¹⁶ Закон о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације, „Службени лист Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 27/97, 8/99, 45/00, 54/00, 32/01, 27/02, 57/03, 44/04, 79/07 и 65/09.

¹⁷ Уредба о стваривању потраживања лица која су имала девизну штедњу у банкама на територији Федерације Босне и Херцеговине, а нису имала пребивалиште на територији Федерације Босне и Херцеговине, „Службени лист Федерације Босне и Херцеговине“, број 44/99.

¹⁸ Закон о утврђивању и начину измирења унутрашњих обавеза Федерације Босне и Херцеговине, „Службени лист Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 66/04, 49/05, 35/06, 31/08, 32/09 и 65/09.

¹⁹ Закон о измирењу обавеза по основу рачуна старе девизне штедње, „Службени лист Федерације Босне и Херцеговине“, бр. 28/06, 76/06 и 72/07.

²⁰ Влада Словеније је доставила копију овог дописа (Прилог број 18).

20. Агенција ФБХ за банкарство је 2003. године ставила домаћу Љубљанску банку Сарајево под своју привремену управу из разлога што она нема дефинисане односе са страном Љубљанском банком Љубљана.

21. Општински суд у Сарајеву је 11. новембра 2004. године одлучио да домаћа Љубљанска банка Сарајево није правни следбеник Сарајевске филијале Љубљанске банке Љубљана и да није одговорна за „стару“ девизну штедњу у тој филијали.

22. Љубљанска банка Сарајево је у мају 2006. године продала своју имовину и издала просторије и опрему који припадају Сарајевској филијали Љубљанске банке Љубљана у петогодишњи закуп фирми Validus, инвестиционој фирми из Хрватске. Validus је за узврат преузео обавезу да исплати дугове Љубљанске банке Сарајево. Влада ФБХ је затим одобрила тај споразум, јасно ставивши до знања да све просторије (укључујући и просторије издате фирми Validus), као и архива Сарајевске филијале Љубљанске банке Љубљана остају брига Министарства финансија ФБХ док се коначно не одреди статус те филијале.

23. После неуспелих покушаја да се ликвидира домаћа Љубљанска банка Сарајево, у фебруару 2010. године надлежни суд је издао решење о стечају те банке. Поступак у вези са стечајем је још у току.

(в) Статус Тузланске филијале Инвестбанке

24. Тузланска филијала Инвестбанке, за разлику од Сарајевске филијале Љубљанске банке Љубљана, увек је имала статус филијале без правног субјективитета. Изгледа да је она затворена почетком рата од 1992-95 и да више никада није обновила активности.

25. Надлежни суд у Србији је у јануару 2002. године донео решење о стечају те банке. Власти Србије су затим продале просторије Тузланске и других филијала Инвестбанке у ФБХ (просторије њених филијала у Републици Српској продате су већ 1999. године). Поступак у вези са стечајем је још у току.

26. Влада ФБХ је у априлу 2010. године ставила просторије и архиве филијала Инвестбанке у ФБХ под бригу Министарства финансија ФБХ до септембра 2011. године, али изгледа да Инвестбанка више нема никакве просторије или архиве у ФБХ.

3. Хрватска

27. Хрватска се сложила да ће исплатити „стару“ девизну штедњу грађана у домаћи банкама (укључујући и њихове стране филијале) и „стару“ девизну штедњу која је пренета из локалних филијала страних банака домаћим банкама на захтев штедиша (члан 14. Закона о старој девизној из 1993. године²¹ и релевантна подзаконска акта²²). Влада Хрватске је навела да горе наведено законодавство такође покрива „стару“ девизну штедњу страних грађана, али је то супротно одлукама Врховног суда Хрватске број 3015/1993-2 од марта 1994. године и број 3172/1995-2 и број 1747 /1995-2 од јуна 1996. године)²³ држећи да *грађанин*, израз који се користи у том законодавству, значи држављанин Хрватске. Због тога је нејасно по ком основу је Влада хрватске исплатила „стару“ девизну штедњу у филијалама хрватских банака у Босни и Херцеговини: да ли су све штедише имале хрватско држављанство или је то било на основу *ad hoc* споразума.

²¹ Закон о претварању девизних депозита грађана у јавни дуг Републике Хрватске, „Службени гласник Републике Хрватске“, број 106/93.

²² Правилник о утврђивању увјета и начина под којима грађани могу пренијети своју девизну штедњу с организацијске јединице банке чије је сједиште изван Републике Хрватске на банке у Републици Хрватској, „Службени гласник Републике Хрватске“, број 19/94.

²³ Влада Словеније је доставила копију (Анекси број 242-44).

28. Неке штедише Загребачке филијале Љубљанске банке Љубљана биле су успешне у добијању своје „старе“ девизне штедње принудном продајом имовине те филијале у Хрватској (видети одлуке Општинског суда у Осијеку од 8. априла 2005. године и 15. јуна 2010. године)²⁴.

4. Србија

29. Србија се обавезала да ће исплатити „стару“ девизну штедњу у локалним филијалама домаћих банака њеним грађанима и грађанима свих држава сем држава правних следбеница СФРЈ. Штедња грађана других држава правних следбеница у локалним филијалама домаћих банака и штедња у филијалама домаћих банака у другим државама правним следбеницама остала је замрзнута до решења преговора о сукцесији (члан 21. Закона о старој девизној штедњи из 2002. године²⁵). Сви поступци у вези са „старом“ штедњом престали су према овом закону (члан 36. тог Закона).

30. Суд у Србији је у јануару 2002. године донео решење о стечају Инвестбанке. Као последица тога, гаранција државе за „стару“ девизну штедњу је активирана (видети члан 18. Закона о инсолвентности банака и других финансијских институција из 1989. године и члан 135. Закона о девизном пословању из 1995. године²⁶). Стечајни поступак је још у току.

5. Словенија

31. Словенија се сложила да ће исплатити „стару“ девизну штедњу грађана у домаћи банкама и локалним филијалама страних банака, без обзира на држављанство штедиша (члан 1. Закона о старој девизној штедњи из 1993. године²⁷).

32. После безуспешних покушаја да Сарајевску филијалу Љубљанске банке Љубљана региструје као посебну банку (видети преписку између НБЈ и Народне банке Босне и Херцеговине из октобра 1991. године у којој се наглашава незаконитост таквих предлога пошто је Словенија у међувремену постала независна држава, а Љубљанска банка Љубљана страна банка²⁸), Словенија је прво национализовала, затим, 1994. године, реструктурирала и саму Љубљанску банку Љубљана.²⁹ Нова банка, Нова Љубљанска Банка, преузела је домаћа средства и обавезе старе Љубљанске банке. Стара Љубљанска банка задржала је одговорност за „стару“ девизну штедњу у њеним филијалама у другим државама правним следбеницама и односна потраживања против НБЈ.

33. Сви поступци у вези са „старом“ девизном штедњом у филијалама старе Љубљанске банке у другим државама правним следбеницама су прекинати 1997. године до исхода преговора о сукцесији³⁰. Уставни суд Словеније је у децембру 2009. године, на основу уставне иницијативе двоје штедиша у Загребачкој филијали старе Љубљанске банке, ту меру прогласио неуставном³¹. Више од 70 поступака у вези са „старом“ девизном штедњом у Сарајевској и Загребачкој филијали старе Љубљанске банке је тада настављено. Они су још у току.

6. Бивша Југословенска Република Македонија

²⁴ Влада Словеније је доставила копију (Анекси број 242-44).

²⁵ Закон о регулисању јавног дуга Савезне Републике Југославије по основу девизне штедње грађана, „Службени лист Савезне Републике Југославије“, број 36/02

²⁶ Закон о девизном пословању, „Службени лист Савезне Републике Југославије“, бр. 12/95, 29/97, 44/99, 74/99 и 73/00).

²⁷ Закон о поравнавању обвезности из неизплаћаних девизних влог, „Службени гласник Републике Словеније“, број 7/93.

²⁸ Власти Босне и Херцеговине су доставиле копију ове преписке.

²⁹ Уставни закон о додатних уставнега закона за изведбо Темељне уставне листине о самостојности ин неопдвисности Републике Словеније, „Службени гласник Републике Словеније“, број 45/94.

³⁰ Закон о додатних закона о складу Републике Словеније за сукцесију, „Службени гласник Републике Словеније“, број 45/94.

³¹ „Службени гласник Републике Словеније“, број 105/09.

34. Ова Тужена држава се сложила да ће исплатити „стару“ девизну штедњу у домаћим банкама и локалним филијалама страних банака, без обзира на држављанство штедиша³².

В. Релевантно међународно право и пракса

1. Релевантно међународно право у вези са сукцесијом државе

35. Питање сукцесије државе регулисано је правилима обичајног права, које делом кодифицирано Бечком конвенцијом о сукцесији држава из 1978. године у односу на Уговоре и Бечком конвенцијом о сукцесији држава из 1983. године у односу на државну имовину, архиве и дугове³³. Иако овај други уговор још није на снази и да су само три Тужене државе стране према том уговору до данас (Хрватска, Словенија и Бивша Југословенска Република Македонија), добро утврђено начело међународног права је да, чак и када држава није ратификовала уговор, она може бити обавезна једном од његових одредби у оној мери у којој та одредба одражава обичајно међународно право, било кодификацијом или стварањем новог обичајног правила (видети *Cudak protiv Литваније* [ВВ], број 15869/02, став 66., 23. март 2010. године, и пресуду Међународног суда правде у предмету *North Sea Continental Shelf Cases* од 20. фебруара 1969. године, став 71.).

36. Основно правило је да државе морају заједно решавати све аспекте сукцесије на основу споразума (видети Мишљење број 9 Бадинтерове комисије, став 4. и члан 6. Водећих начела о сукцесији државе у питањима имовине и дугова Института за међународно право из 2001. године). Ако би једна од држава у питању одбила да сарађује, она би прекршила ту основну обавезу и сносила би међународну одговорност (видети Мишљење број 12 Бадинтерове комисије, став 2.). Иако се не захтева да се свака категорија имовине и дугова једне државе претходнице подели на једнаке делове, свеукупни исход би морао бити правично подељен (члан 41. Бечке конвенције из 1983. године; Мишљење број 13 Бадинтерове комисије; и чл. 8, 9 и 23. Смерница из 2001. године).

2. Споразум о питањима сукцесије

37. Овај Споразум је био резултат преговора са прекидима од скоро десет година под покровитељством Међународне конференције о бившој Југославији и Високог представника (именованог у складу са Анексом 10 уз Општих оквирни споразум о миру у Босни и Херцеговини). Он је потписан 29. јуна 2001. године, а ступио је на снагу између Босне и Херцеговине, Хрватске, Савезне Републике Југославије (коју је Србија наследила 2006. године), Словеније и Бивше Југословенске Републике Македоније 2. јуна 2004. године.

38. Питање „старе“ девизне штедње је било спорно. Прво, државе наследнице су имале различите ставове о томе да ли се овим питањем треба бавити као питањем приватног права између штедиша и банака према Анексу Г (Приватна својина и стечена права) или као питањем финансијске

³² Закон за преземиње на депониранте девизни влогови на граганите од страна на Република Македонија, „Службени гласник Републике Македоније“, број 26/92; Закон за гаранција на Република Македонија за депонираните девизни влогови на граганите и за обезбедување на средства и начин за исплата на депонираните девизни влогови на граганите во 1993 и 1994, „Службени гласник Републике Македоније“, бр. 31/93, 70/94, 65/95 и 71/96; и Закон за начином и посмаката на исплатување на депонираните девизни влогови на граганите но који гарант е Република Македонија, „Службени гласник Републике Македоније“, бр. 32/00, 108/00, 4/02 и 42/03.

³³ СФРЈ је 24. октобра 1983. године потписала тај Уговор. Обавештењем 8. марта 2001. године, које је Генерални секретар Уједињених Нација примио 12. марта 2001. године, Влада Савезне Републике Југославије је поднела инструмент којим обавештава о својој намери да задржи потпис који је ставила СФРЈ. Србија је постала правни следбеник Савезне Републике Југославије 2006. године.

одговорности СФРЈ према Анексу Ц (Финансијска средства и обавезе). Овај други став је најзад преовладао³⁴. Друго, државе правне следбенице нису могле да се договоре око тога да ли гаранције СФРЈ за „стару“ девизну штедњу треба да преузме држава у којој предметна банка има централу или држава на чијој су територији средства уложена. То је питање на крају остављено отворено, али су се државе правне следбенице договориле да о томе преговарају, без кашњења, под покровитељством Банке за међународна поравнања (у даљем тексту: „БИС“). Релевантне одредбе Споразума гласе како следи:

Члан 2. став 3 (а) Анекс Ц

„Остале финансијске обавезе [СФРЈ] укључују

(а) гаранције СФРЈ и њене Народне банке Југославије за девизну штедњу у чврстој валути депоновану у комерцијалној банци и било којој њеној филијали у некој држави правној следбеници пре датума када је она прогласила независност;“

Члан 7. Анекс Ц

„О гаранцијама СФРЈ и њене Народне банке Југославије за девизну штедњу у чврстој валути депоновану у комерцијалној банци и било којој њеној филијали у некој држави правној следбеници пре датума када је она прогласила независност преговара се без кашњења узимајући посебно у обзир неопходност да се заштити штедња у чврстој валути појединаца. Ти преговори воде се под покровитељством Банке за међународна поравнања.“

39. Четири круга преговора у вези са расподелом гаранција СФРЈ за „стару“ девизну штедњу одржана су 2001/2 године. Пошто државе следбенице нису могле да постигну споразум, у септембру 2002. године БИС их је обавестио да је експерт, г. Hans Meyer, одлучио да прекине своје ангажовање у том питању и да БИС због тога нема даљу улогу с тим у вези. Он је закључио следеће:

„Ако, међутим, свих пет држава следбеница касније одлуче да приступе новим преговорима о гаранцијама за штедњу у чврстој валути и буду тражиле помоћ БИС-а с тим у вези, БИС би био спреман да размотри пружање те помоћи, према условима који ће се договорити“³⁵

Испоставило се да су четири државе следбенице (све сем Хрватске) убрзо после тога обавестиле БИС о спремности да се преговори наставе. Хрватска је то учинила у октобру 2010. године, а одговор је добила у новембру 2010. године, који, у релевантном делу гласи како следи:

„БИС је недавно поново разматрао ово питање и верује да његов допринос некој новој рунди преговора, као делу улоге добре канцеларије, не би имао додатну вредност, такође имајући у виду време које је протекло од последње рунде преговора, као и његове тренутне приоритете у области монетарне и финансијске стабилности. Међутим, желели бисмо да нагласимо да организација двомесечних састанака у Базелу нуди практичну могућност гувернерима држава следбеница да о овом питању међусобно разговарају на неформалној основи код БИС-а,“³⁶

40. Требало би имати у виду да је слично питање гаранција СФРЈ за штедњу депоновану код Поштанске штедионице и њених филијала решено мимо преговора о Споразуму о питањима сукцесије, тако што је свака држава следбеница преузела гаранције за филијале на њеној територији.

41. У складу са чланом 4. овог Споразума, основан је Стални заједнички комитет високих представника држава следбеница да прати делотворну реализацију овог Споразума и да служи као форум где се може разговарати о питањима која искрсну током његове реализације. До сада се овај комитет састао три пута: у Скопљу 2005. године, у Љубљани 2007. године и у Београду 2009. године. Изгледа да је Словенија сваки пут тражила да се питање „старе“ девизне штедње стави на дневни ред и да су остале државе следбенице одбациле тај захтев. Четврти састанак Сталног заједничког комитета требало је да се одржи у Сарајеву 2010. године, али изгледа да још није одржан.

42. Следеће одредбе овог Споразума су такође релевантне у овом предмету:

³⁴ Видети *travaux preparatoires* Споразума који је доставила Влада Словеније (Анекси бр. 265-70).

³⁵ Копију тог писма доставила је Влада Хрватске.

³⁶ Копију тог писма доставила је Влада Хрватске.

Члан 5.

„(1) Разлике које могу настати у тумачењу и примени овог Споразума првенствено се решавају преговорима између заинтересованих држава.

(2) Ако се разлике у тим преговорима не могу решити у року од месец дана од првог саопштења у преговорима, заинтересоване државе или

(а) прослеђују предмет независној особи по свом избору, да би добиле брзо и ауторитативно одређивање тог предмета, које ће се поштовати и које може, према случају, назначити одређене временске границе за предузимање радњи, или

(б) проследити предмет Сталном заједничком комитету основаном у складу са чланом 4. овог Споразума ради решења

(3) Разлике које могу настати у пракси око тумачења услова употребљених у овом Споразуму или у каснијем споразуму потребном за спровођењу Анекса уз овај Споразум, могу се додатно проследити на иницијативу неке државе на обавезујуће стручно решење, које ће урадити један стручњак (који неће бити држављанин ниједне странке по овом Споразуму), кога на основу споразума именују странке у спору или, ако споразум не постоји, кога именује Председник Суда за помирење и арбитражу у оквиру ОЕБС-а. Тај стручњак одређује сва питања поступка, после консултација са странкама које траже то решење, ако стручњак сматра прикладним да то учини, са чврстом намером да се обезбеди брзо и делотворно решење разлике.

(4) Поступак предвиђен ставом (3) овог члана стриктно је ограничен на тумачење услова употребљених у предметним споразумима и ни у каквим условима не дозвољава стручњаку да одреди практичну примену неког од тих споразума. Поступак на који се позива посебно се не примењује на

(а) Прилог уз овај Споразум,

(б) Чланове 1, 3 и 4 Анекса Б,

(в) Чланове 4 и 5 (I) Анекса Ц,

(г) Члан 6. Анекса Д

(5) Ништа што је садржано у претходним ставовима овог члана не утиче на права или обавезе странака према овом Споразуму према некој одредби на снази која их обавезује у вези са решавањем спорова“

Члан 9.

„Овај Споразум државе следбенице спроводе у доброј намери и у складу са Повељом Уједињених Нација и у складу са међународним правом.“

3. Међународна пракса у вези са *pactum de negotiando* у међудржавним предметима

43. Обавеза која проистиче из *pactum de negotiando*, да се преговара ради закључења споразума, мора се испунити у доброј намери у складу са основним принципом *pacta sunt servanda*.

44. Међународни суд правде навео је у пресуди од 20. фебруара 1969. године у предмету *North Sea Continental Shelf Cases* (став 85.):

„странке су у обавези да приступе преговорима да би дошле до споразума, а не само да прођу кроз формални процес преговора као неку врсту предуслова за аутоматску примену одређеног метода разграничења у недостатку споразума, оне су у обавези да се тако понашају да преговори имају смисла, што неће бити случај када нека од њих инсистира на сопственом ставу без размишљања о његовим изменама“

45. Одлука Арбитражног суда о Споразуму о немачком спољњем дугу у случају Грчке против Савезне Републике Немачке од 26. јануара 1972. године гласи, у релевантном делу, како следи (ст. 62-65):

„Међутим, *pactum de negotiando* такође није без законских последица. То значи да обе стране треба да учине напор, у доброј намери, да се дође до обострано задовољавајућег решења кроз компромис, чак и ако то значи напуштање чврстог држања раније заузетих ставова. То подразумева спремност за преговоре да се напусте ранији ставови и да се нађе са другом страном. Језик Споразума не може се тумачити тако да значи да нека страна намерава да се држи свог претходног става и да инсистира на потпуној предаји друге стране. Такав концепт би био недоследан са изразом „преговори“. То би

било врло супротно ономе што се намеравало. Обавеза да се преговара подразумева да ће се са другом страном поступати тако да се постигне споразум. Иако Суд не закључује да члан 19. у вези са ставом II Анекса I апсолутно обавезује обе стране да се постигне споразум, он је мишљења да услови ових одредби захтевају од страна да преговарају, да се нагађају, и да у доброј намери покушају да постигну резултат прихватљив за обе стране и тиме заврше ову дугу исцрпљујућу полемику...

Споразум да се преговара о спорним монетарним потраживањима, у овом предмету, неизбежно подразумева спремност да се разматра решење. То је тачно, чак и иако спор не обухвата само износ потраживања већ и њихово постојање. Начело измирења није тиме угрожено. Члан 19. не захтева од страна да обавезно реше разна правна питања о којима се нису слагале. На пример, он не разматра да се од обеју страна очекује да се нађу очи у очи о одређеним тачкама које их раздвајају, као што је законско постојање или непостојање спорних потраживања, или да ли су она државна или приватна потраживања. У вези са тим тачкама, стране су се заправо сложиле да се неће сложити, без обзира на њихове аргументе у вези са њима, оне се нису ангажовале да теже преговорима што је више могуће ради закључења споразума о измирењу...

Суд сматра да се начело које је садржано у предмету *North Sea Continental Shelf Cases* односи на конкретан спор. Као што је изјавио Међународни суд правде, оно потврђује и даје значај обичном значењу „преговора“. Да би имали смисла, преговорима се мора приступити са циљем да се постигне споразум. Иако, као што смо истакли, споразум да се преговара не мора да подразумева обавезу да се постигне споразум, он подразумева да се учине озбиљни напори да се они заврше.“

ПРИТУЖБА

46. Подносиоци представке су се жалили да и даље не могу да подигну своју „стару“ девизну штедњу са својих рачуна код Сарајевске филијале Љубљанске банке Љубљана и Тузланске филијале Инвестбанке. Они су се ослонили на разне чланове Конвенције.

ПРАВО

47. Иако су се подносиоци ослонили на разне чланове Конвенције, Суд сматра да би представку требало разматрати према члану 1. Протокола број 1 посебно и у вези са чл. 13 и 14.

Члан 1 Протокола број 1 уз Конвенцију гласи како следи:

„Свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.“

Члан 13. предвиђа:

„Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.“

Члан 14. предвиђа:

„Уживање права и слобода предвиђених у овој Конвенцији обезбеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, повезаност с неком националном мањином, имовина, рођење или неких други статус.“

(2) Прелиминарне примедбе

(а) Констатовано је да се Суд већ бавио разним аспектима питања „старе“ девизне штедње у следећим предметима: *Trajkovski против Бивше Југословенске Републике Македоније* (одлука), број

53320/99, ЕЦХР 2002-IV, у вези са једном македонском банком; *Kovačić и други подносиоци представке*, цитиран у горњем тексту, у вези са Загребачком филијалом Љубљанске банке Љубљана; *Suljagić против Босне и Херцеговине*, број 27912/02, 3. новембар 2009. године, у вези са једном босанско-херцеговачком банком; и *Молнар Габор против Србије*, број 22762/05, 8. децембар 2009. године, у вези са једном српском банком).

(б) Ако се вратимо на предметни случај, Влада Словеније је тврдила да подносиоци представке нису доказали да нису подигли своју уштеђевину или да је нису употребили у поступку приватизације у Босни и Херцеговини или да на други начин нису остварили исплату. Она се позвала на два слична предмета (*Kovačić и други подносиоци представке*, цитиран у горњем тексту, и *Višnjevac против Босне и Херцеговине* (одлука), број 2333/04, 24. октобар 2006. године) у којима је подносиоцима представки исплаћена њихова „стара“ девизна штедња у Сарајевској и Загребачкој филијали Љубљанске банке Љубљана. С обзиром на одговор подносилаца представки, коментаре Влада Босне и Херцеговине и Србије, и документа у спису предмета, Суд не види ниједан разлог да сумња да подносиоци представке и даље имају „стару“ девизну штедњу у износима наведеним у ставу 3. у горњем тексту.

(3) *Надлежност ratione materiae*

1. *Наводи странака*

50. Влада Словеније тврдила је да подносиоци представке немају „државину“ у оквиру значења члана 1. Протокола број 1, већ само наду да ће бити признато остварење једног старог имовинског права, које дуго не може да се оствари делотворно, на основу тога да је СФРЈ применила хитне мере које су значајно ограничиле подизање девизне уштеђевине још 1990/91. године. Она је додала да услови за активирање државне гаранције за девизну штедњу у банкама о којима је реч нису били испуњени пре распада СФРЈ. Штавише, чак и да су ови услови испуњени, подносиоци представке не би имали појединачно потраживање од СФРЈ према закону СФРЈ (другим речима, саме штедише не би могле да изврше гаранцију СФРЈ, већ само инсолвентне банке или банке у стечају). Према томе, никаква финансијска обавеза према подносиоцима представке не би могла да пређе на државу следбеницу после распада СФРЈ (чак и под претпоставком да је дошло до аутоматске сукцесије у вези са финансијским обавезама држава које су настале распадом, што није био случај по мишљењу Владе Словеније). Ни обавеза држава следбеница да преговарају о расподели гаранције СФРЈ за „стару“ девизну штедњу, која произлази из међународног права и посебно из Споразума о питањима сукцесије, не ствара појединачно право за подносиоце представке да остваре исплату штедње из Словеније.

Навод Владе Србије је био у складу са поднесцима Владе Словеније. Супротно томе, позивајући се на предмет *Suljagić*, цитиран у горњем тексту, остале владе су изнеле да штедња подносилаца представке без сумње представља „државину“ у оквиру значења члана 1 Протокола број 1.

51. Подносиоци представке су признали да нису могли да користе своју „стару“ девизну штедњу на било који смислени начин од 1990/91. године и да су са својим банкама имали само уговоран однос, што је супротно са СФРЈ. Они су међутим тврдили да њихова потраживања и поред тога постоје.

2. *Оцена Суда*

52. У складу са утврђеном праксом Суда, члан 1. Протокола број 1 не гарантује право на стицање имовине (видети *Slivenko и други против Латвије* (одлука) [ВВ], број 48321/99, став 121., ЕЦХР 2002-11). Подносилац представке може тврдити да је дошло до повреде члана 1. Протокола број 1 само због тога што се спорне одлуке односе на његову „државину“ у оквиру значења ове одредбе. Концепт „државине“ има аутономно значење које није ограничено на власништво над физичким стварима и које је независно од формалне класификације у домаћем праву: одређена друга права и интереси који

представљају имовину могу се такође сматрати „имовинским правима“, и тиме „државином“ у сврхе ове одредбе. Питање које би требало разматрати у сваком предмету је да ли су околности предмета, разматране у целини, пренеле на подносиоца представке право на суштински интерес заштићен чланом 1 Протокола број 1 (видети *Anheuser-Busch Inc. против Португала* [ВВ], број 73049/01, став 63., ЕЦХР 2007-1, и власти цитиране у њему).

53. У овом предмету подносиоци представке су, пошто су депоновали девизе код комерцијалних банака, стекли право да од банака подигну своје улоге у сваком тренутку, заједно са приспелом каматом (видети ст. 5 и 8 у горњем тексту). Иако је тачно да су СФРЈ и сектор њених комерцијалних банака имали проблема са измирењем финансијских обавеза почев од краја 1990. године, па надаље и да је СФРЈ морала да примени хитне мере којима је значајно ограничила подизање девизних улога, Суд се слаже са подносиоцима представке да њихова потраживања ипак нису измирена из следећих разлога.

54. Законодавство држава следбеница никада није искључило потраживања подносиоца представке нити их је на неки други начин лишило законске важности и никада није постојала сумња да ће неке или све ове државе на крају морати да исплате подносиоце представке. Заиста, државе следбенице су много пута јасно показале недвосмислену преданост да они који су у ситуацији садашњих подносилаца представке добију исплату своје „старе“ девизне штедње на овај или онај начин (супротно предмету *Vata против Републике Чешке* (одлука), број 43775/05, 24. јун 2008. године, где Тужена држава никада није показала ни један знак прихватања или признавања потраживања подносиоца представке и остала непријатељски расположена према свим таквим потраживањима од пада комунистичког режима). Штавише, те државе су прихватиле да је „стара“ девизна штедња део финансијских обавеза СФРЈ које оне треба да поделе, као што су поделиле друге финансијске обавезе и средства СФРЈ (видети став 38. у горњем тексту). С обзиром на посебне особине овог предмета, он се мора разликовати од предмета као што су *X Y и Z против Немачке* (број 7694/76, одлука Комисије од 14. октобра 1977. године, Одлуке и извештаји (ДР) 12, стр. 131), *S C. против Француске* (број 20944/92, одлука Комисије од 20. фебруара 1995. године, ДР 80, стр. 78), и *Abraini Leschi и други против Француске* (број 37505/97, одлука Комисије од 22. априла 1998. године, ДР 93, стр. 120) у којима је утврђено да спорни међународни уговори, у одсуству законодавстава за имплементацију, нису створили појединачна права подносилаца представки на надокнаду која би могла спадати у оквир члана 1 Протокола број 1.

55. Овај предмет мора се такође разликовати од предмета у вези са утицајем инфлације на штедњу у националној валути у којима је Суд утврдио да члан 1. Протокола број 1 не намеће неку општу обавезу државама да одрже куповну моћ сума депонованих код банака систематским индексирањем штедње (видети *Rudzihska против Пољске* (одлука), број 45223/99, ЕЦХР 1999-VI; *Gayduk и други против Украјине* (одлука), бр. 45526/99, 46099/99, 47088/99, 47176/99, 47177/99, 48018/99, 48043/99, 48071/99, 48580/99, 48624/99, 49426/99, 50354/99, 51934/99, 51938/99, 53423/99, 53424/99, 54120/00, 54124/00, 54136/00, 55542/00 и 56019/00, ЕЧХР 2002-VI: *Appolonov против Русије* (одлука), број 67578/01, 29. август 2002. године; и *Kireev против Молдавије и Русије* (одлука), број 11375/05, 1. јул 2008. године), тиме да се овај предмет не односи на куповну моћ или индексирање, већ на општи приступ штедњи подносилаца представке.

56. Суд закључује да се ова примедба Влада Србије и Словеније стога мора одбити.

V. Надлежност ratione personae и ratione loci

1. Наводи странака

57. Тужене државе су остале при ставу да подносиоци представке нису у њиховој надлежности, већ у надлежности друге Тужене државе по разним основама, као што је локација филијале у питању и централе родитељске банке као и природе односа приватног права између штедиша и банака.

Подносиоци представке су одговорили да су све државе, као следбенице СФРЈ, одговорне за ово питање сукцесије.

2. *Оцена Суда*

58. У вези са тврдњом неких Тужених држава да питање „старе“ девизне штедње није питање сукцесије, већ питање приватног права, Суд констатује да је тај предлог већ разматран у контексту преговора о сукцесији држава следбеница и оне су прихватиле да је „стара“ девизна штедња део финансијских обавеза СФРЈ које би требало да поделе (став 38. у горњем тексту). Такође, с обзиром на обавезу Тужених држава да заједнички споразумно решавају све аспекте сукцесије (видети став 36. у горњем тексту), ова примедба мора се одбити.

Г. Надлежност *ratione temporis*

1. Наводи странака

59. Владе Хрватске, Србије и Словеније су остале при ставу да се овај предмет тиче догађаја који су се десили пре ступања на снагу Конвенције и Протокола број 1 у односу на њих. Подносиоци представке су навели да је спорна ситуација трајне природе.

2. Оцена Суда

60. У складу са утврђеном судском праксом, временска надлежност Суда покрива само период после ратификације Конвенције или њених Протокола од стране Тужене државе. Од датума ратификације надаље, сви наводни поступци и пропусти државе морају бити у складу са Конвенцијом или њеним Протоколима, а касније чињенице спадају у надлежност Суда чак и када су само продужетци већ постојеће ситуације. Сходно томе, Суд је надлежан да разматра чињенице овог предмета у вези са њиховом компатибилношћу са Конвенцијом и Протоколом број 1 само у оној мери у којој су настали после 28. јуна 1994. године у односу на Словенију, 10. априла 1997. године у односу на Бившу Југословенску Републику Македонију, 5. новембра 1997. године у односу на Хрватску, 12. јула 2002. године у односу на Босну и Херцеговину и 3. марта 2004. године у односу на Србију. Он, међутим, може да се осврне на чињенице пре ратификације у оној мери у којој се оне могу сматрати узроком продужене ситуације после тог датума или могу бити релевантне за разумевање чињеница које су настале после тог датума (видети *Broniowski против Пољске* (одлука) [ВВ], број 31443/96, став 74., ЕЦХП 2002-Х). Суд је обавезан да разматра надлежност *ratione temporis* на сопствени предлог, чак и у случају непостојања приговора о некомпатибилности (видети *Blečić против Хрватске* [ВВ], број 59532/00, став 67., ЕЦХП 2006-III).

61. Ако се вратимо на предметни случај, Суд констатује да се подносиоци представке нису жалили на хитне мере СФРЈ којима се ограничава подизање девизних улога 1990/91. године или на домаће законодавство Тужених држава које претпоставља обавезу за „стару“ девизну штедњу код неких комерцијалних банака под одређеним условима. Овај предмет није ни у вези са неком посебном одлуком или мером предузетом пре критичних датума. Подносиоци представке су се заиста жалили због пропуста Тужених држава да реше питање сукцесије о „старој“ девизној штедњи оних који су, као и подносиоци представке, депоновали свој новац у филијалама које се налазе у једној од бивших република СФРЈ родитељских банака са седиштем у другој бившој републици СФРЈ. С обзиром да захтеви оба подносиоца представке и обавеза Тужених држава да реше ово питање и даље постоје (видети ст. 53-54 у горњем тексту), Суд одбија ову примедбу.

Д. Испорпљеност домаћих правних средстава

1. Наводи странака

62. Влада Македоније изјавила је, не износећи детаље, да су подносиоци представке пропустили да исцрпе сва домаћа правна средства.

Влада Словеније остала је при ставу да су подносиоци представке требало да поднесу тужбу против Републике Словеније пред Окружним судом у Љубљани. У случају негативне одлуке о основаности или одлуке да се тај поступак прекине (видети став 33. у горњем тексту), имали би на располагању уставну жалбу. Влада Словеније доставила је копију првостепене пресуде Окружног суда у Љубљани од 9. марта 2011. године у предмету г. Андро Перић и г. Алан Перић (са улозима код Загребачке филијале Љубљанске банке Љубљана) против старе Љубљанске банке, нове Љубљанске банке и државе. Суд је наложио старој Љубљанској банци да г. Андри Перићу и г. Алану Перићу исплати њихову „стару“ девизну штедњу и одбио њихове притужбе против Нове Љубљанске банке и Републике Словеније. Против ове пресуде изјављена је жалба.

Влада Србије такође је била мишљења да су подносиоци представке пропустили да исцрпе сва домаћа правна средства. Она је додала да је г. Шахдановић требало да пријави своје потраживање против Инвестбанке у стечајном поступку.

Супротно томе, Владе Босне и Херцеговине и Хрватске су остале при ставу да подносиоци представке немају делотворна правна средства на располагању, посебно с обзиром на законски прекид поступка у вези са „старом“ девизном штедњом код филијала Инвестбанке и Љубљанске банке Љубљана у другим државама следбеницама (видети ст. 29 и 33. у горњем тексту). Влада Хрватске такође је изјавила да чак и да су подносиоци представке добили пресуду којом се налаже Љубљанској банци да им исплати њихову штедњу, она највероватније не би била извршена зато што је према закону из 1994. године стара Љубљанска банка остала са ограниченим средствима (видети став 32. у горњем тексту).

Подносиоци представке сложили су се са Владама Босне и Херцеговине и Хрватске.

2. Оцена Суда

63. Суд подсећа да правило исцрпљења домаћих правних средстава из члана 35. став 1. Конвенције од подносиоца представке прво захтева да употребе средства предвиђена домаћим правним системом, чиме се државе ослобађају обавезе да пред Европским судом одговарају за своје поступке пре него што добију прилику да ствари исправе у сопственом правном систему. Ово правило засновано је на претпоставци, која се огледа у члану 13., да домаћи систем обезбеђује делотворно правно средство у односу на наводну повреду. Терет доказивања је на влади која тврди да домаћа средства нису исцрпљена да задовољи Суд да је делотворно средство доступно и у теорији и у пракси у релевантном тренутку; другим речима, да је правно средство било доступно, да је могло обезбедити накнаду у вези са притужбама подносиоца представке и нудило реалне изгледе за успех. Када међутим овај терет доказивања буде задовољен, онда је на подносиоцу представке да утврди да је правно средство које је Влада понудила заправо исцрпљено или није из неког разлога било одговарајуће и делотворно у посебним околностима предмета или да су постојале посебне околности које га ослобађају овог захтева (видети, међу многим другим ауторитетима, *Т. против Уједињеног Краљевства* [ВВ], број 24724/94, став 55., 16. децембар 1999. године). Трбало би подсетити да, иако може бити изузетака оправданих у посебним околностима сваког предмета, процена да ли су домаћа правна средства исцрпљена обично се врши позивањем на датум када је представка поднета Суду (видети *Baumann против Француске*, број 33592/96, став 47., ЕЦХР 2001-V. и *Bahylonovd против Словачке*, број 69146/01, став 44., ЕЦХР 2006-VIII).

64. Суд је такође утврдио да се у предметима у вези са прерасподелом обавезе за „стару“ девизну штедњу између држава следбеница СФРЈ, као што је предметни случај, од тужилаца може оправдано очекивати да траже накнаду *in loco* где су други тужиоци били успешни у другим држава следбеницама (видети *Kovačić и други*, цитиран у горњем тексту, став 265.).

65. Суд констатује да ово питање улази у срж притужбе према члану 13. Стога је прикладније да се оно разматра у фази основаности (упоредити са предметом *Broniowski*, цитиран у горњем тексту, став 86.).

Ђ. Усклађеност са чланом 1. Протокола број 1 Конвенције посебно и заједно са чл. 13 и 14.

66. У вези са усклађеношћу само са чланом 1. Протокола број 1 и у вези са чл. 13 и 14., Суд сматра, у светлу навода странака, да ова представка поставља озбиљна чињенична и законска питања према Конвенцији, чије би утврђивање требало да зависи од разматрања основаности.

67. Није утврђен ниједан основ да се представка прогласи недопуштеном.

Из тих разлога, Суд једногласно

Здружује са основаношћу предмета питање исцрпљености домаћих правних средстава;

Проглашава представку допуштеном, без штетних последица по основаност предмета.

Lawrence Early, секретар

Nicolas Bratza, председник